

ČESKO-SLOVENSKO

Líc pohľadnic

Agáta Petrakovičová

BROMOGRAFIA
Sadská
1932.

PRÁVÁ
FOTOGRAFIE

Líc pohľadníc

Text © Agáta Petrakovičová, 2026

Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o., Bratislava 2026

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto knihy sa nesmie reprodukovať ani šíriť v nijakej forme ani nijakými prostriedkami, či už elektronickými alebo mechanickými, vo forme fotokópií či nahrávok, respektíve prostredníctvom súčasného alebo budúceho informačného systému a podobne bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

ISBN 978-80-556-7349-3

Líc pohľadníc

Agáta Petrakovičová

slovart

„Zberateľstvo sa obvykle pokladá za vášeň, celkom neškodnú, ktorá robí z človeka divného pavúka, nemajúceho záujem o skutočný život. Pravda, bývajú také typy zberateľov, ale vcelku sú komickí. Zberateľstvo môže byť podľa osobných vlastností zberateľa zábavou na krátenie dlhej chvíle, športom, druhom lakomstva, hromadením pokladov, rozkošníctvom, štúdiom, vášňou. Zbierať neznamená iba zhromažďovať, ale i vyberať, tvoriť určité individuálne, subjektívne a teda neopakovateľné prejavy. Zberateľstvo znamená prepožičiavať veciam druhý život, aby nezapadli v prach zabudnutia,“ píše sa v *Rukovėti sběratelovi* z prvej Československej republiky.

Dostala som dom a les plný vtákov. Glezgy, drozdy a sojky vystielajú hniezda farebnými pierkami, šiškovými šupinkami a stebkami tráv. Po nociach tichučko vrnkajú a tulkajú sa. Spúšťajú farebné pierka ako pavučinku k svojim snom. Vtedy sa obrátim na druhý bok a usmejem sa popod fúzy, ráno pozbieram popadané pierka a ukryjem ich do maľovanej škatuľky od maslových suchárov.

Škatuľky, škatuľôčky, škatulenky, ba aj škatuliská sú mojimi darmi-nedarmi od pána tohto domu, kráľa vtákov a maslových suchárov. V policiach ležia LES SABLÉS A MÈRE POULARD PUR BEURRE, MILLEFOGLIE D'ITALIA a ALL BUTTER SCOTTISH SHORTBREAD, má i PANETTONE ALLE NOCCIOLE DI SICILIA a škatuľky ROYAL CHEST či MARRONS GLACÉS, skrátka samé delikátne škatuľky. Škatuľky prichádzajú vždy pekne zabalené v hodvábnom papieri, previazané vkusnou stužkou s pánovým úsmevom.

Pán prinesie škatuľku, hodvábný papier zašuští, mravce vo vile poskočia. Sleduje moje pohyby a čaká na príležitosť...

„Ako otváraš tú škatuľku? Ukáž ju sem!“

Poslúchnem, zjem maslové keksy, oprášim otrusinky a škatuľku... odovzdám.

Pán je zberateľ. Keď vravím zberateľ, myslím tým vášnivého zberateľa, zapáleného, horlivého, patologického, posadnutého a závislého. Pán zbiera známky, fľaše s lodičkami, bankovky, pívne tácky, zápalkové škatuľky, gramofónové platne, knižky, plechové škatuľky, ale najmä historické pohľadnice...

Po zjedení maslových suchárov získavajú škatuľky nový život, ocitnú sa v nich poklady, staré pohľadnice...

Prichádzajú ako stratené poštové holuby, pán domu ich starostlivo prináša, aby vychutnali vôňu maslových suchárov. Škatuľky a pohľadnice vzdychnú od šťastia ako ja, zvedavá nezberateľka, čitateľka a stará konšpirátorka.

Kedysi som mala na starosti fond historických fotografií a pohľadníc, dodnes na ne hľadím z inej strany, tej zaujímavejšej, ktorá zachytila správu, moment, kúsok života, človeka, ktorý vlastnoručne pohľadnicu písal.

A tak pánovi potajomky pohľadnice vyberám z tých škatuliek a priesvitných obalov, do ktorých ich tak starostlivo vkladá, šuštia ako povzdych, vzkriesenie niečoho, čo už nie je a nikdy nebude. Oči si zvykajú na stovky rukopisov, možno z nich vyčítať pisateľa i adresáta. Vycítim radosť, inotaj, aké pekné slovo, i pohľadnice písané ako telegrafické správy.

Pán miluje panoramatické výhľady a študuje ulice miest veľkou lupou. Kamery obskury, statické fotoaparáty s mechmi ako harmoniky sú pre pána takou vášňou ako pre mňa správy, texty a oznamy z minulého sveta. Môj líc pohľadníc sa nachádza vždy na zadnej strane!

Čítam a predstavujem si Tomulka Pullmana, slečnu Máriu Zugárkovú, milostivú pani Doušovú a stolnú spoločnosť úradujúcu vo vinárni pána Laibla. Naše životy sa nachvíľu skrížia, prepoja pomyselnou červenou nitkou. Prepožičiavam pohľadniciam druhý, MÔJ vymyslený život...

Mily šeri brati!
Velmi mi luto bolo že
sme sa ne ved prevarili
lebo v škole sme aj tak
spali. Ale je to mŕtva
v medzu prišli istota
že kartať maslačiny.
Vzdávame sa barabara ha
hita

163 Maczkovich Róbert kiadása

LEVELEZŐ-LAP

Platený
D'au Kysitavi
Hauz Trenovsky
Bratislava

delostrelecký pluk 109
na náb. baterie,

Brat

Pezinok

a
Tomulka
brigada
T. M. Hronsko'sulove
1. st. tabo.

Brat Tomulko Pullmann
brigádnik
T. M. Hronská Dúbrava
1. st. tábor

Milý brat.

*Predom mojich pár slov obdržíš srdečný pozdrav
s milou spomienkou na Teba. Keby si veril
nie na papieri a v Duchu domyslieť ako Ťa
mám Tonko rada. Pekné spomienky si môžem
len spomínať, ktoré sme prežívali, keď sme
počúvali dubáky rásť. Lúčim sa s Tebou môj
najmilší a ver, že moja láska Ťa nesklame.
Tvoja snúbenka Mariška (vaša slúžka)*

*

„Panna, tvoju cnosť, milosť, obdivujú cherubíni, tvojej lásky spanilosť ospevujú serafíni, ozýva sa zvučný hlas, svätá, svätá, náš vzor krás!“ spievala babička ticho so slzami v očiach a ja som snívala o Márii čistej a voňavej ako konvalinka. Predstavovala som si ruženec uvitý z ruží a babičku, ktorá sa modlí so slzami v očiach s cherubínmi a serafínmi v bielych košeliach, ktoré vyzerajú tak isto ako spodné košeľe pani Helenky Horvátovej. Babička košeľe pani Helenky Horvátovej polieva vlastnými slzami. Pigluje záhyby, stužky a košeľe nadobúdajú nadpozemský vzhľad.

Snívala som o tom, ako budem mať raz svoje biele košeľe, budem ich piglovať, privierať oči a spievať ako babička. „Fialky milo v pokore, po háji sa ti klonia a v nížine i na hore, k oslave zvonky zvonja.“

Obrátila som rub bielej spodničky a prstom vyskúšala žehličku, spálila som si prst, „Aúú...“

Celkom som zabudla, že prst treba najskôr obliznúť a len potom priložiť na rozhorúčenú žehličku, ktorá stojí na sporáku. Bolesť v prste ma prekvapila, spomenula som si na uplakanú babičku, ktorá ma vyprevádzala krížikom na čelo.

„Mariška, devčátko na sebe musí byť úzkostlivejšie a svojej povesti dbalejšie. Viem, že máš dobré základy z domova. Nezabúdaj, že si z poriadnej rodiny, buď slušná a poslušná!“

„Veď ja som slušná a poslušná!“

Tešila som sa novej službe, pretože mi ju vybavil náš pán dekan, babička vravela, že „pán dekan je pre nás dve požehnaním“. Matka Božia a pán dekan. Babička ich vždy spomínala spolu.

„Keď ti bude najhoršie, spomeň si na pána dekana a Panenku Máriu, obaja sú našou oporou, vždy sa radšej pomodli ruženček.“

A ja som sa modlila, v pondelok a v sobotu radostné tajomstvá, a keď mi bolo smutno, vyprosovala som si od Matky Sedembolestnej mravnú čistotu. Prekladala som zrníčka zo strany na stranu a spomínala na Ježišove utrpenie, ktoré podstúpil na našu spásu.

Panna Mária sedela s cherubínmi a so serafínmi, ktorí jej kládli k nohám voňavé ľalie a ja som slúžila v rodine Pullmannovcov. Ráno som mlela kávu na mlynčeku značky Primus. Kávové zrnká sa mňali ako tie zrníčka babičkinho ruženca, „Salve Regina!“ Čistila som strieborný príbor značky Silver Melody, pomáhala v kuchyni, vyplievala rozárium a zalievala kvety, aj ľalie.

Mala som rada pani Pullmanovú aj pána Pullmanna, aj mladého pána Pullmanna som si obľúbila. Chodieval oblečený v sivom károvanom obleku a voňal ako karafiát, mala som ho naozaj rada. Veď ako aj nie, pracoval v meste ako úradník na plánovacom úrade. Veľa cestoval do Prahy a keď sa vrátil, sadol si ku mne do kuchyne, zapálil cigaretlu a ja som mu vlastnoručne umlela kávu.

Vravieval, „Mariška, od teba pomletá káva chutí najlepšie!“

„Ále, to vravíte len tak...“ usmievala som sa v cigareto-
vom dyme.

„Čoby som vravel len tak, Mariška, ty máš zlaté
ručičky!“

A ja som mladému pánovi varievala kávu čoraz častejšie a zrazu som zistila, že mladý pán Pullmann má krásne meno Anton, presne také isté ako náš pán dekan, ktorý je pre nás s babičkou požehnaním.

Mlela som mu tú kávu tak, až sa nám jedného dňa pokazil kávový mlynček značky Primus. Bolo to presne v ten deň, ktorý som si zapísala do katolíckeho kalendára k sviatku Sedembolestnej Panny Márie 15. septembra, keď ma pán Anton v agátovom háji učil počúvať, ako rastú dubáky. A ja som tie dubáky stále nepočula, ale cítila som zemitú vôňu lesa a slzičky Panny Márie čoraz viac zvonili...

„Počuješ, Mariška? Dubáky rastú!“

„Nepočujem, pán Anton...“

„Mariška, musíš sa skloniť nižšie!“

„Naozaj nič nepočujem, pán Anton...“

„Lahni si Mariška, musíš si ľahnúť, určite ich započuješ!“

A ja som si ľahla a zatočil sa so mnou celý svet, počula som dubáky aj všetky krovky, krídla a nohy šuchotajúcich

chrobákov a mravcov, stromy nakláňajúce sa vo vetre, vzdychajúce listy aj trepot krídel glezgov, piniek, dudkov.

Od toho popoludnia som s pánom Antonom nasávala vôňu lesa a počúvala dubáky deň čo deň. Neprekážal nám ani hustý dážď, ani vietor hojdajúci stromy, rátala som srnky a zajace, ktoré sme vyrušili, počítala listy na stromoch a vdychovala omamnú vôňu okvetných lístkov divokých klinčekov, sileniek a margarét. Moja duša sa vznášala k nebu ako lampášiky odkvitnutých púpav. A cherubíni a serafíni vyhrávali na zlatých harfách ako na našom kostolnom obraze.

Mladý pán povedal, že o raste dubákov nemôžem nikomu povedať, že to bude naše malé tajomstvo, ale že ho môžem oslovovať Tonko.

„Vieš zachovať tajomstvo, Mariška?“

„Čoby som nevedela!“ Bola som ticho ako hrob, skrývala som sa vo dvore, v komore a mlčala som ako náš pán dekan.

Ach, Tonko, s ním sa mi vyfarbil a rozvoňal život. Dni plynuli, nosila som vo vlasoch naškrobený čepček, na hrudi vyšívanú zásterku a v duchu myslela na náš les.

Bolo to presne 15. októbra, keď ma našla pani Pullmannová v kuchyni objednáť rebrá pečenej kačky a povedala mi, že navždy budem iba slúžkou, pretože nemám spôsoby. Ale mne to bolo jedno, pretože som v sebe nosila tajomstvo.

„Slúžka zostane len slúžkou,“ a rebrá vyhodila na dvor mačke, ktorá dokončila, čo som ja nestihla.

Dubáky sme počúvali celú jeseň, nosili sme ich plné koše. A pani Pullmannová čoraz častejšie búchala dvermi. V zime sa dni skrátili a náš les prikryla biela studená perina. Tak rada by som vyhrabala spod zeme čo i len kúsok leta, steblo trávy.

Keď odchádzal do Hronskej Dúbravy, vrazil,
„Mariška, neboj sa, vždy tu budem pre teba. Raz si ťa
vezmem za ženu!“

A ja som sa smiala, smiala som sa tak, že mi spadol
z hlavy ten naškrobený čepček.

„Myslíte to vážne, Tónko?“

„Na rok ti kúpim prsteň, Mariška,“ povedal, keď
odchádzal.

Večery sa predĺžili, čoraz častejšie som sedávala
v kuchyni pri sporáku, kládla doň polienka a čakala.
Polienka boli horúce ako moje srdce. Čakala som tak
silno, až sa mi zdalo, že z toho čakania umriem. A pani
Pullmannová čoraz viac búchala dvermi.

Deň pred príchodom Tónka ma pani Pullmannová
zavolať do salónu. „Už ťa nepotrebujeme, Mariška, dnes
pocestuješ domov, kúpila som ti lístok na vlak. Doma ťa
budú čakať, písala som kartu.“

„Ale ako? Ja predsa nemôžem odísť, milostivá pani!
Zajtra príde mladý pán Anton!“

„Povedala som!“ položila predô mňa obálku
s peniazmi. „O hodinu ti ide vlak.“

„Milostivá pani, ale ja musím počkať pána Antona,
ja, ja... som jeho snúbenica...“

„Nehanbíš sa? Čo to vravíš a ako oslovuješ mladého
pána? Videla som, ako celé leto naňho vyvaľuješ oči,
hádam si nemyslíš, že by si vzal takú chuderu, čo oli-
zuje v kuchyni kačacie rebrá! Bíreška, chudera, služka!
Zmizni, nechcem ťa vidieť v našom dome!“

Pani Pullmannová ma nechcela počúvať, stále spo-
mínala len tie kačacie rebrá. Tonko jej pri odchode
do Hronskej Dúbravy asi nestihol povedať, že mi v lete
kúpi prsteň...